pzazz

Sonatas and Interludes

LENIO KAKLEA

Excessieve beheersing

Pieter T'Jonck

Gezien op 16 november 2021
Le Phénix, Valenciennes
In het jkader van Next Festival

Toen het Franse 'Centre National de la Danse' de Griekse, maar in Parijs gevestigde choreografe en danseres Lenio Kaklea vroeg om 'iets te doen' op Sonatas and Interludes' van John Cage, hadden ze een hommage aan de componist in het hoofd. Kaklea maakte er een hommage aan vrijgevochten vrouwen van. En vecht zichzelf vrij van elke stilistische en andere beperking. Tot het spektakel bijna ontploft. Maar zij blijft de beheersing zelf.

19 NOVEMBER 2021

Terwijl je je ogen nog uitkijkt naar wat er allemaal op het podium staat -van een vleugelpiano tot een hel uitgelicht projectiescherm en allerlei schijnwerpers op de vloer- komt Lenio Kaklea op. Ze ziet er behoorlijk spectaculair uit, in haar donkerzwart lederen pak met opzichtige versterkingen op rug, borstzijde en armen. In haar zog volgt pianist Orlando Bass, in een slobberige broek en T-shirt. Hij neemt plaats aan de piano, met zijn rug naar het publiek.

Rustig leidt Kaklea de avond in. Ze wil dat we begrijpen waar het hier om gaat. Ze vertelt dat dit stuk ontstond op vraag van het Centre National de la Danse (CND) in Parijs, dat een hommage aan de bijna 30 jaar geleden overleden John Cage wou brengen. Kaklea geeft toe dat ze de opdracht met lange tanden aanvaardde, tot ze ontdekte dat Cage 'Sonatas and Interludes' schreef als een score voor voorstellingen van vrouwelijke Afro-Amerikaanse choreografen uit New York, als Syvilla Fort en Pearl Primus. Ze haalden nooit de naslagwerken van de dans.

Wat men wel onthield, en steeds weer herhaalt, is dat Cage bij het componeren van dit werk de 'geprepareerde piano' ontdekte en bijzondere ritmische en compositorische principes ontwikkelde. Toen Kaklea die verborgen geschiedenis ontdekte kreeg ze er plots wel zin in. Ze wou het daarover hebben, zonder daarom een reconstructie na te streven. 'Het stuk is geen hommage aan Cage, ik bedien me van zijn muziek voor mijn dans', besluit ze haar inleiding.

Daar is niets van gelogen. Deze twintig ‘Sonatas and interludes’ hebben een heel complexe ritmische structuur en een ongewoon klankbeeld, door de schroeven en stukken stof die tussen de pianosnaren zitten. Als je ze zo hoort zou je nooit denken dat ze bedoeld zijn om op te dansen. Maar op een wonderlijke manier maakt Kaklea de complexe ritmiek leesbaar, zelfs swingend.

Dat is niet het enige wat ze doet. Ze gebruikt de sterk uiteenlopende sferen van de muziekstukken om haar dans telkens een andere toon en een ander vocabulaire te geven. De enige constante is de dramatische toon van haar vertolking. Wat ze ook doet, het lijkt altijd ook een klein toneelstukje, door de onverwachte of steelse blikken die ze om zich heen werpt of de grillige veranderingen van richting en stemming.

De belichting van Jan Maertens versterkt dat gevoel nog. Geen enkele sonata heeft een zelfde lichtbeeld. In de eerste is de vloer bezaaid met overlappende rechthoekige lichtvlekken, als een abstract schilderij. Later lossen die scherpe vlakken op in een grijzig licht, dat dan weer ruw doorbroken wordt door het felle licht van de schijnwerpers op de grond. Soms speelt het projectiescherm daarbij een rol als reflector, soms blijft het dood.

Een voorstelling die ten onder gaat aan zijn eigen overdaad. Maar wel op glorieuze wijze

In de eerste sonata springt Kaklea met grote sprongen van rechts naar links over de lichtkaders, huppelt dan met twee voeten tegelijk, armen vooruit verder en maakt dan een grote zwaai met haar armen. Plots komt ze tot stilstand, veegt nadrukkelijk haar stoere schoenen af aan de vloer, als een spelletje en kijkt dan argwanend rond. Plots tuimelt ze voorover en sleept zich voort over de grond.

In de derde sonata – als ik goed geteld heb- zie je een fragment dat zo van Lucinda Childs had kunnen komen. Kaklea loopt vastberaden één kant uit, lijkt zich te bedenken, en keert op haar stappen terug. Tot ze zich weer bedenkt en weer andersom loopt. Zo gaar het een hele tijd door. Je ziet nog veel andere kleine citaten in ijltempo passeren, van klassieke passen tot musichall showdance. Het is alsof de danseres de hele toolbox van de (hedendaagse) dans in een ijltempo, met sterke dramatische accenten, erdoor wil draaien, als om de muziek van Cage op alle mogelijke manieren te testen.

Het is fascinerend om te volgen. Maar dat lijkt voor Kaklea nog niet genoeg, want ze voegt aan die dans allerlei andere elementen toe. Haar kostuum wordt bijvoorbeeld een spelelement op zich. Ze opent eerst haar jas, en onthult zo een spannende rode body (op de foto’s bij dit artikel zie je dat het ook wel eens een bleekblauwe body kan zijn). Alsof ze haar harnas aflegde.

Met die jas experimenteert ze later door hem als een rok om haar lijf te gorden. Tegen dan heeft ze haar broek ook uitgespeeld. Maar zelfs dan blijft ze een strijdvaardige amazone: haar schenen beschermt ze met zware, zwarte beenkappen, haar benen zijn gevat in een glanzende, vleeskleurige panty die haar benen onnatuurlijk strak en krachtig doen lijken. In dat kostuum provoceert ze de kijker door achterste voren, met haar hoofd tussen haar benen, naar de zaal te kijken.

Daar blijft het niet bij. In de loop van het stuk ‘danst’ ze ook met haar gezicht als ze vlak voor een kleine camera gaat zitten die de smoelen die ze trekt meer dan levensgroot op het projectiescherm aan de rand van het podium laat

verschijnen. Belangrijk is ook het moment waarop ze de pianist plots van zijn instrument weghaalt -dat toch vrolijk blijft doorspelen- en met hem een duet aangaat. Tenminste: zij bespeelt de man en de context, hij probeert er zich wat onhandig, maar met een soort besmuikte humor toe te verhouden.

(Dat is overigens niet zo simpel als het lijkt: elke avond moet het moment dat de pianist zijn instrument verlaat weer op voorhand opgenomen worden, omdat de klank van een geprepareerde piano elke keer weer anders is, door de manier van prepareren en zelfs door de ruimte waar het instrument staat).

Dat alles samen maakt van deze 'Sonatas and Interludes' een meer dan ongewone belevenis. De voorstelling heeft iets excessief en wild door de stortvloed aan beelden en vormen die ze aanbrengt, maar tegelijk zet Kaklea elk moment uiterst precies en beheerst neer. Ze doorbreekt alle grenzen, maar markeert elke overgang met nadruk. Tot de laatste sonata. Dan trekt ze zich terug in de zaal, om met het publiek mee te luisteren naar de muziek.

Jan Maertens vertelde me dat naar dat einde toe een drone met camera over het podium had moeten vliegen om het gebeuren te filmen en dan tegen een wand te pletter te slaan. Alleen: de techniek weigerde op de avond dat ik het stuk zag. Maar ik kan me er wel iets bij voorstellen. Een voorstelling die ten onder gaat aan zijn eigen overdaad. Maar wel op glorieuze wijze.